

נספח ג'

דמויות ושמות יהודים מהמאה האחרונה

מיטצ'ל ווהלברג, רב אורתודוקסי, קהילת 'בית תפילות'

(מתוך: 'שאלנו 20 רבנים: מה גורם לך להיות גאה להיות יהודי?', The Forward, 4.12.2017)

כיהודי, אני חש תמיד פרץ של גאווה, כל אימת שאני רואה שם יהודי מתנוסס על הקיר של בית חולים, אוניברסיטה, או מוסד חינוכי. הגאווה הזאת גוברת בכל שנה כאשר שמות יהודיים רשומים כחתיני פרס נובל. "איזה עם!" אני חושב לעצמי. הביטוי בתרומה של היהודים במשך מאות בשנים לשיפור פני החברה – חברות אשר בזו אחר זו ניסו להשמיד אותנו. "איזה עם!"

שאלות לדיון

- « האם אתם/ן מזהים/ות שם יהודי כשאתם/ן רואים/ות רשימת שמות?
- « האם אתם/ן מזדהים/ות עם דברי הכותב?
- « האם השמות הייחודיים של יהודים מצביעים על קשר מיוחד ביניהם?
- « האם מי שמשנה את השם שלו לשם מקומי מאבד את הקשר הזה?

הנחיה: לפניכם/ן סיפורן של דמויות מהעת האחרונה שעשו לעצמם שם. קראו את הטקסטים בעמודים הבאים ודונו בשאלות.

יגאל אלון - כיצד בוחרים שם?

(מתוך: 'בית אבי', יגאל אלון, עמוד 63, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1975)

צילום: פריץ כהן, לע"מ

בחודש יוני 1948, עם הקמת צה"ל, עמדתי על המדשאה ליד בנין המטכ"ל בטכס השבעת אלופי צה"ל הראשונים. בן-גוריון, ראש הממשלה ושר הבטחון הראשון שלנו, תבע מאתנו להחליף את שמותינו הלועזיים בשמות עבריים לפני ההשבעה. 'אלופים עבריים חייבים לשאת שמות עבריים!'

כיצד בוחרים בשם שיהיה לרצון לאבא, לאחי ואחותי, לכל השבט? להינתק מהם לא רציתי, ואפשרות להתייעץ איתם לא היתה לי - מועד הטקס ושידור

מהדורת החדשות התקרב..

בן-גוריון הציע: הגלעדי! יצחק שדה הציע: ניר! והוסיף: שדה-וניר.

לפתע נזכרתי בעץ האלון העבות שבחלקתה- 'בלוט' שלנו, שבחסותו ידעתי את הקרב הראשון בחיי.

הספקתי להתייעץ עם רות רעייתי, ודקה לפני שידור החדשות הודעתי את החלטתי: אלון.

האחים ואבא ניחשו מיד מה טעם בחר אחיהם הצעיר בשם זה. אבא היה מרוצה: מאדמתו לוקח.

יגאל אלון (פייקוביץ'), הי בשנים 1918-1980. איש צבא ופוליטיקאי ישראלי, מפקד הפלמ"ח, מראשי צה"ל במלחמת העצמאות. מראשי מפלגת העבודה, ראש ממשלת ישראל בפועל במשך 19 יום, חבר הכנסת, סגן ראש הממשלה ושר בממשלות ישראל.

שאלות לדיון

« מה משמעות שם-המשפחה עבור בן-גוריון? מה מסמל השם עבור יגאל אלון? «
« חישבו על שמות של בני משפחה או אנשים מוכרים ששמם קשור למקום ממנו הם באו. מדוע לדעתכם/ן אנשים רוצים להנציח את המקומות מהם באו גם כשהם כבר לא שם? »

ישראלים יוצאי אתיופיה שבחרו לחזור לשם האמהרי

מהיום אני לא דני, תקראו לי אשגר

(אורטל מונוס, YNET, 24.12.2018)

[...] לחלק לא מבוטל מיוצאי אתיופיה יש את השם שאיתו נולדו, והשם ה'חדש' שניתן להם על ידי משרד הפנים, המנהלת בבית הספר או אפילו הגנת. שמות הם בעצם סממן לשאיפה להשתלב בנוף המקומי, להיות חלק מהמרקם החברתי.

[...]

כדורגלן העבר וחבר מועצת עיריית נתניה בהווה, **אמייה טגה** (33), חזר לשם הולדתו והפך לפעיל חברתי מוכר. טגה, נשוי ואב לשלוש, גם לומד לתואר ראשון במשפטים. "השם זה אמא-יה, כמו אמא קטנה", הוא מסביר וצוחק, "אבל אמא שלי אומרת שזה ילד נצחי. הייתה לי איזו הארה: אני יושב עם עצמי, ופתאום חושב: מי נתן לי את השם הזה, 'אמיר'? איזו מנהלת, עם כל הכבוד, ובכזאת קלות ויתרתי על השם שנתנו לי ההורים. אצלנו יש משמעות גדולה לכל שם, ואז נופל האסימון עד כמה הפגיעה בהורים שלי גדולה. נסעתי למשרד הפנים וחזרתי לשם המקורי".

ספגת ביקורת?

"הרבה עיתונאים אמרו, 'מה, הוא לא מרגיש חלק? הוא משחק בנבחרת ישראל'. אותי זה לא עניין. זה אחד הדברים המשמעותיים שעשיתי".

[...]

גם **נאני (בעבר חנה) ברוק** מגיעה מעולם האמנות והבמה. היא מורה, במאית ושחקנית תיאטרון, שמפעילה עסק בשם 'תיאטרון בצבע' אשר מטרתו לדבר על זהות אישית וקבלת האחר דרך עולם התיאטרון. "התיאטרון הציל אותי", היא מודה. "בכיתה ט' הייתי בחוג לתקשורת. עשיתי סרט דוקומנטרי על מה זה להיות אתיופי, וזה העלה לי המון שאלות על המקום שלי. למשל, למה אני עדיין משתמשת בשם החדש, שניתן על ידי הסוכנות היהודית".

השם חנה עדיין מופיע בתעודת הזהות, אבל נאני כבר במקום אחר. "הוא שם כדי להזכיר לעצמי שעברתי תהליך", היא מסבירה. "בשנת השירות שלי עבדתי בבית ספר שבו הכרתי חבר'ה אתיופים שנשארו עם השם שלהם, המקורי. הם היו נורא גאים בזה וקינאתי בהם. באמת, כשהתחילו לקרוא לי רק 'נאני', הרגשתי כאילו משהו קם לתחייה באישיות שלי".

כמו אצל חבריה, גם אצל נאני המהפך הושלם במחאות של 2015. "אחריהן כבר לא הייתי מוכנה שאף אחד יקרא לי חנה", היא מבהירה. "אם פעם רציתי להיות חלק מכולם, היום אני גאה בייחוד שלי. לא אמחק את ההיסטוריה שלי".

שאלות לדיון

« מתן שם ישראלי לעולים חדשים נחשב במשך שנים רבות למעין קבלת פנים שעוזרת להשתלב בחברה הישראלית. האם אתם מכירים/ות מישהו שקיבל שם כשעלה לארץ? האם שם יכול לעזור להתקבל לדעתכם/ן?

« מה דעתכם/ן על ההחלטה לחזור לשם האמהרי? איזה שם הם מבקשים לעשות לעצמם?

השופטת רות ביידר גינסבורג

לחץ/י כאן לצפייה בסרטון

מתוך: 'הסיבה האמיתית לכך שרות ביידר גינסבורג כונתה R.B.G' הידועה לשמצה'.

(ג'ניפר ליאונרד, The List, 18.9.2020)

השופטת ביידר גינסבורג עסקה בסוגיות של שוויון וזכויות אדם. לא פעם מצאה עצמה בעמדת מיעוט, אך דעותיה התפרסמו גם כשלא התקבלו. הכינוי שלה בציבור הפך להיות ראשי התיבות של שמה RBG, גם הכינוי Notorious RBG

(='ידועה לשמצה') הפך להיות מוכר מאוד ומזוהה איתה.*

הכינוי התקבל בציבור בזכות סטודנטית שביקשה להביע את ההתנגדות שלה להחלטה של בית-המשפט העליון בנושא מסוים. אותה סטודנטית בחרה לפרסם את עמדת המיעוט שהביעה רות ביידר-גינסבורג, ברשתות החברתיות. בדרך זו הצליחה הסטודנטית להביע ביקורת על ההחלטה באופן שפתח דיון בלי לזלזל במערכת.

את הכינוי "ידועה לשמצה" הוסיפו בהומור, בכוונה לומר שאי אפשר להתעלם מדעתה, גם כשהיא לא מתקבלת. וכך הפכה כבוד השופטת רות-ביידר גינסבורג ל-Notorious RBG. השופטת עצמה קבלה בהומור ובשמחה את הכינוי החדש ומה שנלווה אליו.

רות ביידר גינסבורג (באנגלית: Ruth Bader Ginsburg), חיה בשנים 1933-2020. משפטנית יהודייה-אמריקאית, שכיהנה כשופטת בית המשפט העליון של ארצות הברית מאז שמונתה על ידי הנשיא ביל קלינטון באוגוסט 1993 ועד לפטירתה. האישה השנייה שכיהנה בבית המשפט העליון האמריקאי.

* בהמשך תיראו שתרגמו את הכינוי Notorious ל-'מורדת'. מה דעתכם/ן על הבחירה?

שאלות לדיון

- « לפניכם חולצות מודפסות עם תמונות וציטוטים של השופטת RBG שהפכו מוכרות בקרב בני נוער וצעירים. איזה שם עשתה לעצמה השופטת שהפכה להיות דמות בבובות, כרזות וחולצות?
- « השופטת הפכה להיות סמל עבור יהודי ארצות הברית, וגם בארץ היה לה מעמד מיוחד. אילו ערכים או תכונות היא מסמלת בעיניכם/ן? מה אתם/ן יכולים/ות ללמוד ממנה?

אמת
R.B.G.

לדבר בגלוי גם
אם הקול רועד

מורדת
-R.B.G.-

לחמו על הדברים שאכפת
לכם מהם, אך עשו זאת
באופן שיוביל
אחרים להצטרף אליכם/ן

לעולם אל תמעיתו
בכוחה של נערה
עם ספר

אני מתנגדת.
R.B.G.
המורדת

מתוך: 'הסיבה האמיתית לכך שרות ביידר גינסבורג כונתה 'R.B.G' הידועה לשמצה'.
(ג'ניפר ליאונרד, The List, 18.9.2020)